

Malmezonas

Paryžius, 1814

Laiškas atėjo sutemus. Žingsniuodama nuo lovos iki komodos ir atgal, aš galiausiai stabtelėjau ir praskleidžiau aksomo užuolaidas. Mėnulis pamėkliška blyškia šviesa užliejo žydinčias sedulas ir plikus rožynus. Tai buvo mano rojaus sodai. Kiti tikėjosi mane čia įkalinti, bet pati laikiau šią vietą sunkiai pelnytu prieglobsčiu. Čia pagaliau jaučiausi saugi, nors visą gyvenimą teko bėgti, nešioti galvą slegiančią karūną ir nuolat netekti tų, kuriuos mylėjau.

Užsidengiau veidą rankomis. Mano globėjas, mano gyvenimo meilė – suimtas. Kas jo dabar laukia?

Buvo metas, kai nesunkiai būčiau radusi atsakymą, tačiau tie laikai ir toji Roza, kokia kadaise buvau, jau seniai buvo dingę – sunaikinti tos stiprios moters, kurią iš savęs sukūriau. Vis dėlto, pamaniau sau, gal aš tebeturiu kreolės širdį?

Pripuolusi prie tualetinio staliuko, susiradau dulkiną baltą maišelį su kortomis. Vieną po kitos ratu ant grindų išdėliojau juodas vaškinės žvakes. Uždegiau, prikišusi degtuką, ir jų liepsnelės virpančia šviesa nušvietė tylų kambarį.

Ką atneš ateitis?

Ištraukiau iš maišelio būrimo kortas ir išdėliojau priešais save. Pamačiusi, ką jos sako, nejučiom apsiašarojau. Senovi-

niai jų atvaizdai šokčiojo man akyse. Pirmiausia – Valdovė, savo tautos maitintoja. Šešios taurės – seniai prabėgusių laikų atgarsiai. Ir pagaliau – Teisėjo korta, lyg angelas šaukianti namo paklydusias sielas.

Širdis man ėmė smarkiau daužytis, o kambarį pertraukė skersvėjis. Kad sužinočiau, kas laukia ateityje, privalėjau grįžti į praeitį.

Žvakės užgeso.

Išvykimas iš namų

Martinika, 1779

Mudvi ėjome prietemoje skendinčiu taku ir nuklydome nuo namų gerokai toliau, nei leisdavo tėtis.

– Eikš čia, – pasakiau, praskyrusi susiraizgiusius vijoklius. – Jau beveik parėjom!

Jaunėlė mano sesuo nerimastingai pakėlė akis į dangų.

– Jei nepaskubėsime, gausim į kailį!

Pro tankiai suaugusius džiuuglių medžius sunkiai skverbėsi sidabrinė prieblanda, o šaižus vienišo paukščio balsas perspėjo mus, kad būtume atsargios.

– Nebūčiau kalbinusi tavęs eiti kartu, jei nebūtų reikėję. O juk buvo verta! – Aš priglaudžiau pirštų galiukus sau prie lūpų. Gijomas mane pabučiavo, triskart paeiliui prakišęs lošimą. Tai mokestis, – pasakė jis. Aš visada jį aplošdavau.

– Tėtis pasius sužinojęs!

– Betgi tu jam nesakysi? – sunerimau.

Ji pažvelgė į mane, nutaisiusi nekalną veidelį.

– Bus matyt...

– Duosiu tau naujuosius savo pieštukus.

– Na, nežinau...

– O kitą savaitę, kai eisim į miestą, galėsi pasipuošti naujaisiais mano auskarais, – pažadėjau, viltingai žiūrėdama į ją.

– Sutarta! – Dygus vijoklis užkabino Kotrynos suknelės palanką, ir ji smarkiai truktelėjo jį, norėdama išsivaduoti. – Bet kuriems galams tau būtina matytis su tuo kalvio sūnum?

– O ko ne? Jis visai gražus ir su juo linksma.

– Žinai, būk atsargesnė, kad neprarastum gero vardo. Nes kas tave tuomet ves? – pagąsdino ji.

– Jei susituokę žmonės gyvena taip, kaip mūsų tėvai, tai aš išvis nenoriu tekėti, – atšoviau. Nėmaž nenorėjau sulaukti mamos likimo. Svajojau pabėgti į Prancūziją ir pasidžiaugti triukšmingu Paryžiaus gyvenimu bei tenykščio karaliaus dvaro prašmatnybėmis, apie kurias pasakodavo tėtis. Ak, tos nuostabios suknelės ir visokios intrigos, tie galantiški dvariškiai... Ten galima mylėti nevaržomai.

– Gali būti, kad aš neištekėsiu net ir norėdama, – pridūriau, mostu nubaidžiusi kažkokį vabzdį, įkyriai lindusį man į akis. – Tėtis kviečiasi į svečius kavalierius, tikėdamasis ištekinti tave, o ne mane. Tu – jo numylėtinė, – pasakiau, persmelkta juodo pavydo.

– Netiesa, Roza!

Aš priekaištingai dėbelėjau į ją.

– Puikiai žinai, kad tiesa. Dar vakar jis man išdrožė, kad niekuomet nesugebėsiu patikti jokiai vyriškiui.

Džiunglių prieblandą perskrodė žaibo blyksnis; netrukus driokstelėjo griaustinis.

– Greičiau! – sušukau ir stvėriau Kotrynai už rankos.

Dangus tarsį prakiuro. Lietus akimirksniu kiaurai prakošė tankiai suaugusias šakas, paversdamas takelį pažliugusia dumblo ir visokių puvėsių koše. Šokinėdamos per duobes, pilnas vandens ir nukritusių lapų, mes kiek įkabindamos bėgome per tankmę. Kai pagaliau išvydome cukraus fabriką, kur po didžiojo uragano buvo mūsų namai, Mimi skubiai atlapojo duris.

– Greičiau maukit vidun! – barėsi ji. – Jūsų mama baisiai nerimauja! – Tarnaitė kaipmat susuko mus į sausas antklo-des. – Kokia tu išbalusi, Kotryna!

Sesuo drebėdama užsikosėjo, ir kaip tik tada į vidų įpuolė mama.

– Roza! – Tvirtai sugniaužusi man žastą, ji nutempė mane į mano kambarį. – Sesuo niekuomet nesugalvotų tokių išdaigų, jeigu ne tu! Dievaži, per tavo abidvi gausit galą! Jei neišmoksi pagaliau laikytis taisyklių, patupdysiu savaitei į rūšį. Ar aišku?

Tai tarusi, ji įstūmė mane į kambarį ir užtrenkė duris.

Vis dėlto per mane tik viena iš mudviejų gavo galą.

Kotryna ėmė smarkiai karščiuoti ir kitą rytą jau nepajėgė atsikelti iš lovos. O nepraėjus nė porai savaitių pasimirė.

Tą dieną, kai ją palaidojome, mes tylėdami ir nusiminę parėjome namo per lietų. Pylė visai kaip tada, kai išvedžiau savo seserį į mirtį.

Bananų lapai linko žemyn, svarinami iš pajuodusio dangaus kliokiančio vandens. Palmių šakos lyg padūkusios plaiks-tėsi vėjyje – nelyginant žmogaus, mėginančio patraukti ap-linkinių dėmesį, rankos. Mama ir mažiausioji mano sesutė, vardu Manetė, iš abiejų pusių laikėsi man už parankių. Aš ty-lėdama žiūrėjau į priekį, nepaisydama nei permirkusio sijono, nei tvirtai man ranką gniaužiančios mamos. Širdis man plyšo iš skausmo ir sielvarto.

Prisiminiau, kaip Kotryna bejėgė tįsojo lovoje su iki krau-jo suskirdusiomis pabalusiomis lūpomis. Man pasidarė bloga. Sustojau ir žengusi į tako pakraštį apsvėmiau.

– Jeigu ne tavo amžini pramanai, ji nebūtų susirgusi! – šau-kė ant manęs tėtis, kai Kotrynai pasidarė blogiau. Jis kaltino mane.

Bet mes juk nuolat dūkdavome lauke per lietu. Šioje saloje be paliovos lydavo. Iš kur galėjau žinoti, kad tądien bus kitaip?

Skausmas vis stiprėjo – sprogdino man galvą, suko vidurius, perpus plėšė širdį. Sesuo išnyko, tarsai nė nebuvusi. Tai buvo mano kaltė. Aš sunkiai tramdžiau raudą. Mama švelniai patapšnojo man per petį.

Ižengusios į varganą mūsų namų svetainę, mes padavėme Mimi varvančius savo apsiaustus. Aš iškart nuslinkau prie lango, kad nereikėtų su niekuo kalbėtis.

Lietus liovėsi taip pat staiga, kaip ir buvo prasidėjęs. Pro suplyšusius debesis įspindo vaiski saulė.

– Atnešiu arbatos, – pasiūlė Mimi, liūdnai žvelgdama į mus rudomis savo akimis. Ji irgi be galo mylėjo Kotryną. – Tiesa, pone, atėjo laiškas nuo jūsų sesers.

– Gal paskaitytum? – Tėtis įbruko laišką mamai, o pats ėmė rankšluosčiu šluostytis šlapią peruką.

Ji paėmė laišką ir ėmė skaityti balsu:

– „Kaip žinote, mielas broli, netrukus turėčiau įtvirtinti savo padėtį markizo namuose. Nors mudu labai mylime vienas kitą, jo žmona nieku gyvu nenori nutraukti su juo ryšių.“

Mama valandėlei nutilo.

– Tai markizas vis dar neišsiskyres? – paklausė paskui, nė nemėgindama slėpti pasipiktinimo.

Tėtis tik apmaudžiai atsiduso.

– Tu juk puikiai žinai, kad skyrybos užtrauktų gėdą visai Boarnė giminei. Markizas jau veikiau palauks, kol jo žmona numirs, ir tik tada ves Dezirė.

– Myliu tavo seserį, bet negaliu pateisinti to, kad ji gyvena su kitos moters vyru, – siauros mamos lūpos virto plonyčiu siūleliu, o šnervės piktai išsiplėtė. – Tai nedora!

Žinojau, kad tėtis taip nemano. Jis pats mielai guldydavosi į lovą visas Fort Rojalio damas, kurios tik pernelyg nesiprie-

šindavo, kaip ir visas gražiausias mūsų plantacijos verges, net jeigu jos ir priešindavosi, – tai buvo koktu ir baisiai skaudino mamą. Aš nejučiom dėbtelėjau į Mimi, valančią nuo kilimo mūsų prineštą purvą. Ją irgi pagimdė viena iš tėčio pasiguldytų vergių.

Dabar jis tik apmaudžiai skėstelėjo rankomis.

– Nelaikyk mano sesers nedorėle! Santuoka nebūtinai turi būti iš meilės.

Aš susigūžiau, tai išgirdusi. Nieku gyvu nepakeščiau tokio gyvenimo, kaip jųdviejų. Būsimas mano vyras privalės mane mylėti. Jei išvis kada ištekėsiu.

– Aš tekėjau už tavęs iš meilės, nedorėli! – užsiplieskė mama. – Tik tavo paleistuvystės ir girtuokliavimas viską sužlugdė. O kur dar lošimas kortomis! Jeigu pati nesirūpinčiau šita plantacija, seniai jau gyventume lūšnose kaip vergai. Nors ir šiaip vos galą su galu suduriame, o tu niekuo nesirūpini!

Manetė susigūžė apšiurusios sofos kamputyje ir ėmė šniurkščioti. Priėjusi apkabinau ją. Abi negalėjome pakęsti tėvų barnių.

– Kaip drįsti šitaip su manim kalbėti! Pamiršai, kur tavo vieta, žmona?

Stojo ilga tylą.

Galiausiai mama vėl išlygino suglamžytą laišką ir ėmė skaityti toliau:

– „Mielai pasirūpinsiu finansine parama, kurios prašėte. Prašom nedelsiant atsiųsti į Paryžių savo dukterį Kotryną. Jau sutariau dėl jos jungtuvių su markizo sūnumi Aleksandru. Jųdviejų sąjunga suartins mūsų šeimas, o Aleksandro gautas palikimas išgelbės nuo žlugimo jūsų plantaciją. Tad paskubėkite. Mes visi nekantraujame kuo greičiau įgyvendinti šį sumanymą.“

– Kotryna būtų buvusi puiki nuotaka, – lūžtančiu iš sielvarto balsu po kurio laiko ištarė mama. – Būtų pakerėjusi ir Dezirė, ir Aleksandrą.

Aš net dantimis sugriežiau iš pavydo. Kotryna nebuvo niekuo geresnė už mane, bet tėvai nuolat lygindavo mano trūkumus su jos dorybėmis. Staiga man širdį vėl nudiegė kaltės jausmas, ir susigėdau. Mieloji mano sesutė šitaip sunkiai sirgo ir dabar negyva lyg akmuo guli šaltame kape, o aš vis dar jai pavydžiu?

– Manetė kol kas per maža, – niūriai burbtelėjo tėtis. – O Roza jau per sena ir vargu ar patiks Aleksandrui.

Pasijutau lyg gavusi antausį. Bet greit atsipeikėjau ir pakilau nuo sofos.

– Puiku, tėveli! Kadangi nenoriu tekėti už jokio tavo išrinkto vyro, – pasakiau, narsiai atkišusi smakrą, – tai tekėsiu iš meilės arba netekėsiu išvis!

– Tekėsi tada, kai aš pasakysiu! – purtydamas mane už pečių, suriko tėtis.

Ištrūkusi iš jo gniaužtų, išlėkiau per duris į sodą ir nėriau po tankiais žaliais jostrais. Skruostais man pylėsi ašaros. Nuo manęs niekas nepriklausė – net mano pačios gyvenimas! Bėgau lyg paklaikusi, tarsi norėdama atsikratyti juodų minčių ir nusimesti pečius slegiančią nuoskaudą. Ak, Kotryna! Kam palikai mane vieną?

Pasukau stačiu, aukštyn į kalną vedančiu taku, kuriuo tėtis net giedriausiomis dienomis drausdavo mums eiti. Tas takas vedė pas pačią baisiausią moterį saloje – vudu žynę. Vergai, kad ir kaip būgštaudami, vis tiek eidavo pirkti stebuklingų jos sutaisytų gėrimų; aš irgi ketinau nueiti ir sužinoti savo likimą. Kotryna norėjo kartu su manim aplankyti tą žynę, bet, kai susiruošėm pas ją, iš baimės neįstengė nė žingsnio žengti. Bet aš dabar užsispyriau nueiti.

Tvirtai tikėjau, kad manęs laukia kur kas daugiau nei dabartinis gyvenimas.

Trūkmingai kvėpiau į plaučius drėgną po lietaus orą, o širdis taip daužėsi, kad net užė ausyse. Medžių paunksmėje kažkas šaižiai sukliko. Temstant gerai pažįstamas miškas darėsi svetimas ir baugus. Aš paspartinau žingsnį. Prietemoje iš visokių plyšių pradėdavo lįsti gyvatės, ieškodamos, kam galėtų įgelti. Jau buvau mačiusi, kaip žmonės miršta nuo jų nuodų su putomis ant lūpų, ištinę iki mėlynumo ir tąsomi traukulių. Bet narsiai papurčiau galvą ir nubaidžiau tuos vaizdus. Dabar negalėjau apie tai galvoti!

Privalėjau sužinoti, kas manęs laukia.

Tad atkakliai skverbiausi per mišką, kol pagaliau priekyje šmėstelėjo laukymė. Ten buvo žynės namai: maža palmių lapais dengta trobelė su ugniakuru priešais.

Atbula ranka nusibraukiau veidą ir išėjau iš tankmės.

– O aš tavęs laukiau, – pasigirdo balsas, ir trobelės tarpduryje išniro senyva moteriškė. Sidabriniai plaukai neklusniomis bangomis krito jai ant pečių. Apie kaklą ji buvo apsvijusi kelias eiles medinių karolių, o tarp nukarusių krūtų kabėjo kažkokio ibų genties dievo atvaizdas.

– Aš neturiu pinigų, – pasakiau, – bet...

– Sėskis, – paragino ji ir mostelėjo į keletą nevienodo dydžio kelmų, ratu sustatytų apie ugnį.

Išsirinkau tą, kuris buvo toliausiai nuo jos, ir pritūpiau, labai nejaukiai jausdamasi su savo juoda gedulinga suknele, jau visa išmirkusia nuo prakaito.

Senė ėmė kažką veblenti, ritmingai linguodama pirmyn ir atgal. Tada švystelėjo į ugnį džiovintų žolių ir kažkokių žarnokų. Man net kvapą užgniauzė nuo pasklidusios smarvės.

Staiga žynė nutilo ir išmeigė į mane skvarbų žvilgsnį. Iš baimės nustočiau kvėpuoti.

– Tavęs laukia ilgas kelias ir vedybos, – pasakė ji, užvertusi akis.

Širdis man nerimastingai suspurdo. Vadinasi, keliausiu į Prancūziją? Ar ten manęs laukia meilė ir visokios įdomybės? Ak, kaip norėčiau sulaukti tikros meilės! – jau kone meldžiausi.

– Bet pasisaugok, vaikeli, – toliau kalbėjo žynė. – Toji sąjunga baigsis blogai. O tavo vyrų taps tamsaus gymio nepažįstamas be jokio turto. – Žynė palinko į priekį, o jos akyse atsispindėjo šokčiojančios liepsnos. – Ir tu būsi daugiau nei karalienė.

Aš suraukiau antakius.

– Nė viena moteris negali pranokti karalienės!

Žynės akys pradėjo lakstyti, ji kimiai sugargė, o tada griuvo ant žemės ir ėmė tampytis lyg ištikta priepuolio, į visas puses mojuodama rankomis ir kojomis.

Aš aiktelėjau ir pasilenkiau prie jos.

– Eik! – kone nustūmė mane ji.

Pašokau ir nukūriau atgal per džungles, įnirtingai braudamasi per brūzgynus. Plaučiai man jau degte degė, o purvu aplipusius batus sunkiai begalėjau pavilkti. Bet nedrįsau gręžiotis atgal.

Kol parėjau, jau beveik visai sutemo. Įpuoliau vidun pro šonines duris, bet užkliuvau už slenksčio ir suklupau ant grindų.

Tiesiai tėčiui po kojomis.

– Kokia tu murzina! – pasibaisėjo jis, nudelbęs mane akimis iš viršaus. – Tučtuojau persirenk ir ateik į svetainę. Turiu tau naujienų!

Svetimoje šalyje

Brestas, Prancūzija, 1779

Žynės balsas tebevyrpino man sielą, o juodi jos kerai atrodė tokie pat tikri kaip gyvas kūnas ir kraujas. Niekaip nestengiau suprasti, ką iš tiesų reiškia jos žodžiai, ir beveik visas naktis, kol plaukėme per jūrą, ją sapnavau – bent jau tada, kai apskritai pavykdavo užmigti. Tėtis išsiuntė mane vietoj Kotrynos. Manęs laukė tolima kelionė ir vedybos svetimame krašte, kaip senė ir pranašavo.

Pasitryniau sušalusias rankas. Ačiū gerajam Dievui, kelionė pagaliau baigėsi.

Kojomis paliečiau tvirtą žemę. Tai nebuvo pilki druskingi smėlynai, kuriuos tikėjauši pamatyti Bretanės pakrantėje, o didžiulis uostas, prisigrūdęs visokiausių laivų. Virtine išsiriavię laiveliai švelniai šokčiojo ant bangų ir tyliai girgždėjo vandeniui skalaujant jiems šonus. Aidintys varpai skelbė, kad artinasi rūkas, tad jūrininkai ir kareiviai, samdiniai ir keleiviai paknopstomis lakstė į visas puses. Brestas visais atžvilgiais pranoko Fort Rojalį, tik spalvų čia buvo daug mažiau. Dangus, žemė ir visa, kas tarp jų, atrodė blyškiai melsvos, juodos ar bežadės pilkos spalvos.

Aš tuoj ėmiau ilgėtis gyvybe trykštančios savo gimtinės. Visgi galėjau guostis, kad bent neberekės ilgiau kankintis

į visas puses mėtomame laive, skrodžiančiame neramią jūrą. Susiglobusi purvinus savo sijonus aš virpančiomis kojomis išlipau trapu į krantą. Juodų dokų ir tamsaus teliūskuojančio vandens fone rožiniai mano bateliai atrodė nelyginant perlai.

Staiga pajutau kylantį pažįstamą blogumą ir tulžies skonį gerklėje. Susiriečiau, susiėmusi už pilvo.

– Tau bloga? – šuktelėjo Mimi, iš paskos tempdama mūsų lagaminus. Išsipešę iš po margos skaros, kuria buvo apsirišusi galvą, kyšojo kuokštai tankių jos garbanėlių.

– Vis dar truputį pykina. Kokia palaima būtų išsitiesti tikroje lovoje! Dievuliau, Mimi, jau maniau, kad nebepasieksim kranto, – pasakiau ir, nulipusi nuo trapo, atsistojau ant purvinos krantinės. Tiesiai iš jos buvo galima nueiti prie kelių pašiūrių valtims ir smuklės su aprasojusiais langais. Kiek tolėliau stovintys pastatai žvelgė į uostą, o ryškiai apšviestos jų durys maloniai kvietė užeiti. Viduje mačiau šmėžuojant moteris ryškiai raudonais korsetais ir tinklinėmis kojinėmis; modamos pirštais su ilgais lakuotais nagais ir šypsodamosi storai dažytomis lūpomis jos viliojo lankytojus.

Prieš akis man iškilo atmintyje įstrigęs vaizdas: tėtis, veidu įsikniaubęs į pusnuogės mulatės krūtinę. Kartą vakare aš kartu su Gijomu pabėgau iš pamokų ir abu užlindome už tuščių dėžių krūvos šalia viešnamio durų. Kvailas sumanymas! Tada ir išvydau tėtį, grabaliojantį kažkokią moterį, kuri tikrai nebuvo mano mama.

Dabar nusisukau nuo tų kekšių nusprendusi, kad metas žvelgti į ateitį, o ne į praeitį.

Viltینگai perbėgau akimis virtinę išsirikiavusių fiakrų ir samdomų karietų. Na, pagaliau!

– Mums turėjo užsakyti karietą ir kambarius. Ar gali pažiūrėti? Kapitonas sakė, kad pirma turiu sulaukti kurjerio, –

pasakiau, delnais lygindama sulamdytą laišką. Teta Dezirė ir Aleksandras prašė atvykus nedelsiant duoti jiems žinią.

– Einu, paieškosiu, – atsiliepė Mimi, skarele šluostydamosi nuo veido prakaitą.

Aš linktelėjau ir vėl apsigrėžiau pažiūrėti į fregatą, kuri pastaruosius mėnesius buvo man ir namai, ir kalėjimas. Pažįstami bendrakeivių veidai jau buvo pasklidę visomis kryptimis. Gerklėje man įstrigo kažkoks nemalonus gniutulas. Buvau tikra, kad greitai susirasiu draugų. Kažin, kaip Aleksandras? – atsidusau. Labai tikėjaisi, kad jis bus toks vyras, kurį galėsiu mylėti.

Pasirodė kurjeris, tempdamas maišą su korespondencija. Padaviau jam laišką ir sumokėjau. Tada pajutau, kaip kažkas palietė man alkūnę.

– Mūsų karieta laukia tenai už posūkio, – pranešė Mimi, rodydama į kelią, lanku aprietusį pilką valčių pašiūrę.

Mus nuvežė į viešbutį Bresto pakraštyje. Pro langus kiek akys užmato regėjau kalvotas pievas, kur ganėsi avys ir riebios pie-ningos karvės. Keleivių minios ir blyškiai melsvos jūros nebe-liko nė ženklų, nors virš galvos, kol važiuovome čionai iš pa-krantės, tebemačiau tą patį aukštą ir žydrą dangų. Aplinkinio pasaulio pilkuma skverbėsi man per odą ir pripildė nemalonią tuštumą krūtinėje.

Negi tėčiui galėjo patikti tokia blanki negyva šalis? Labai tikėjaisi, kad Paryžius pasirodys daug mielesnis akiai. Vaizda-vausi karaliaus dvarą, kur pilna dailių dvariškių nepriekaiš-tingai išlygintais apdarais, kur šokėjų poros sukdamosi slysta iki spindesio išblizgintomis grindimis, o žvakių šviesoje aki-namai blyksi jų deimantai. Nejučiomis nusišypsojau. Netru-kus tikrai įžengsiu į tą dvarą kartu su Aleksandru.